

यातना तथा अन्य क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा दण्ड विरुद्धको

महासन्धि

महासभाको १० डिसेम्बर १९८४ को प्रस्ताव नं ३९/४६ बाट ग्रहण गरी हस्ताक्षर,

अनुमोदन तथा सम्मिलनका लागि खुला भएको

लागूभएको मिति: धारा २७ (१) अनुसार, २६ जुन १९८७,

यस महासन्धिको पक्षराष्ट्रहरू,

संयुक्त राष्ट्र संघको बडापत्रमा घोषित सिद्धान्तहरू अनुसार मानव परिवारका सबै सदस्यहरूको समान तथा प्रकृतिक स्वभावका अधिकारको मान्यता नै विश्वमा स्वतन्त्रता, न्याय तथा शान्तिको आधार हो भन्ने कुराको विचार गर्दै,

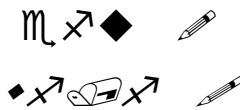
मानव व्यक्तिमा अन्तर्निहित मर्यादावाट ती अधिकारहरू निःसृत हुने कुरालाई स्वीकार गर्दै,

मानव अधिकार र मौलिक स्वतन्त्रताहरू प्रतिको विश्वव्यापी सम्मान तथा सो को पालना प्रवर्द्धन गर्ने बडापत्र, खासगरी धारा ५५ अन्तर्गत राष्ट्रहरूको दायित्व विचार गर्दै,

मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रको धारा ५ तथा नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञापत्रको धारा ७, जुन धाराहरूले कसैलाई पनि यातना वा क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा दण्ड दिन नहुने कुराको व्यवस्था गरेका छन्, प्रति ध्यान दिदै,

महासभाबाट ९ डिसेम्बर १९७५ मा ग्रहण गरिएको सबै व्यक्तिहरूलाई यातना तथा अन्य क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा दण्डबाट संरक्षण गर्ने सम्बन्धी घोषणा प्रति समेत ध्यान दिदै, विश्वभर नै यातना तथा अन्य क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा दण्ड विरुद्धको संघर्षलाई बढी प्रभावकारी बनाउने इच्छा गर्दै,

देहाय बमोजिम सहमत भएका छन् ।

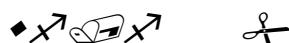
१. यस महासन्धिको प्रयोजनकालागि “यातना” भन्ने शब्दले कुनै सार्वजनिक अधिकारी वा सार्वजनिक आधिकारिक क्षमताको हैसियतले काम गर्ने कुनै व्यक्तिबाट वा निजको सहमति वा मौन सहायिबाट कुनै व्यक्ति वा तेस्रो व्यक्तिबाट जानकारी वा साविति लिने वा तेस्रो व्यक्तिले गरेको भनि शंका गरिएको कार्यकोलागि दण्ड दिने वा सो व्यक्ति वा तेस्रो व्यक्तिलाई त्रास

देखाउने वा बलजपती गर्ने उद्देश्यहरुकोलागि वा कुनै किसिमको भेदभावमा आधारित कुनै कारणकालागि सो व्यक्तिलाई जानि जानी दिईएको शारीरिक वा मानसिक कठोर पीडा वा कष्ट दिने कार्यलाई जनाउँछ । कानूनी बन्देजहरुबाट मात्र उत्पन्न हुने वा त्यस्ता बन्देजहरुमा अन्तर्निहित वा सोसाग अनुसंगिक कुनै कष्ट वा पीडा यसमा समावेश हुदैन ।

२. व्यापक रूपमा लागू हुने व्यवस्था भएको वा हुन सक्ने अन्तर्राष्ट्रिय लिखत वा राष्ट्रिय कानून प्रति यो धारा पूर्वाग्रह रहित छ ।

१. प्रत्येक राज्यपक्षले आफ्नो अधिकार क्षेत्र अन्तरगतको कुनै इलाकामा यातनाका कार्यहरुको रोकथाम गर्नकोलागि प्रभावकारी व्यवस्थापकीय, प्रशासनिक, न्यायिक वा अन्य उपायहरु अपनाउनेछ ।
२. युद्धको स्थिति वा धम्की वा युद्ध होस् वा जस्तो सुकै अपवादजनक परिस्थितिहरु, आन्तरिक राजनीतिक अस्थिरता वा अन्य कुनै पनि सार्वजनिक संकट होस, लाई यातनाको औचित्यताको रूपान स्वीकार गर्न सकिनेछैन ।
३. माथिल्लो तहको अधिकृत वा सार्वजनिक निकायको आदेशलाई यातनाको औचित्यताको रूपान स्वीकार गर्न सकिनेछैन ।

१. कुनै पनि पक्षराष्ट्रले कुनै व्यक्तिलाई अर्को राष्ट्र जहाा सो व्यक्ति यातना दिइने खतरामा पर्न सक्छ, भन्ने कुरा विश्वास गर्ने ठोस आधारहरु छन्, मा निकाला गर्ने, फर्काउने वा सुपुर्दगी गर्नेछैन ।
२. त्यस्ता आधारहरु भए नभएको कुरा एकिन गर्ने प्रयोजनकालागि सक्षम निकायहरुले लागू हुने अवस्थानमा, सम्बन्धित राष्ट्रमा मानव अधिकारहरुको व्यापक वा आम उलंघनको स्थिर स्वरूप समेत सबै सान्दर्भिक कुराहरुको विचार गर्नेछन् ।

१. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले यातनाका सबै कार्यहरु आफ्नो फौजदारी कानून अर्न्तगत कसूर हुने कुरा सुनिश्चित गर्नेछन् । यो व्यवस्था यातना गर्ने उद्योग तथा कुनै व्यक्तिबाट गरिएका यातनामा जटिलता वा सहभागिता सिर्जना गर्ने सबै कार्यको हकमा लागू हुनेछ ।
२. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले यी कसूरहरुलाई तिनीहरुको गंभीर प्रकृतिलाई समेत विचार गरी उपयुक्त दण्ड सजायाबाट दण्डनीय बनाउनेछन् ।

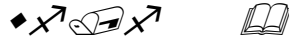

१. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले देहायका अवस्थामा धारा ४ मा उल्लिखित कसूरहरु आफ्नो क्षेत्राधिकार स्थापित गर्न आवश्यक उपायहरु अपनाउनेछन् ।
  - (क) आफ्नो क्षेत्राधिकार अन्तरगत कुनै इलाका वा सो राष्ट्रमा दर्ता गरिएको जहाज वा वायुयानमा कसूरहरु गरिएमा,
  - (ख) दोषा अभियुक्त सो राष्ट्रको नागरिक भएमा,
  - (ग) सो राष्ट्रले यसलाई उपयुक्त ठानेको खण्डमा ।
२. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले आफ्नो क्षेत्राधिकार अर्न्तगतको कुनै इलाकामा अभियुक्त रहेको र आफूले निजलाई धारा ८ वमोजिम यस धाराको प्रकरण १ मा उल्लिखित कुनै राष्ट्रमा सुपुर्दगी नगर्ने अवस्थामा त्यस्ता कसूरहरुमा आफ्नो क्षेत्राधिकार स्थापित गर्न आवश्यक उपायहरु अपनाउने छन् ।
३. यस महासन्धिले आन्तरिक कानून अनुसार प्रयोग गरिएको कुनै फौजदारी क्षेत्राधिकारलाई अलग गर्दैन ।

१. कुनै पक्षराष्ट्रले उपलब्ध जानकारीको परिक्षण पछि पस्थितिहरुबाट सो कुरा गर्नु पर्ने भएमा सो राष्ट्र जुको इलाकामा धारा ४ मा उल्लिखित कुनै कसूर गरेको अभियोग लागेको व्यक्ति रहेको छ, ले सो व्यक्तिलाई हिरासतमा लिने वा निजको उस्थिति सुनिश्चित गर्न अन्य कानूनी उपायहरु अपनाउनेछ, हिरासतमा तथा अन्य अन्य कानूनी उपायहरु सो राष्ट्रको कानूनमा व्यवस्था भए वमोजिम हुनेछन्, तर अपनाइने कुनै फौजदारी वा सुपुर्दगी कारवाही गर्न आवश्यक समय सम्मकोलागि मात्र त्यस्तो हिराशत तथा उपायहरु निरन्तर राख्न सकिनेछ ।
२. यस्तो राष्ट्रले तथ्यहरुको तत्कालै प्राथमिक जाँचबुझ गर्नेछ ।

३. यस धाराको प्रकरण १ अनुसार हिराशतमा रहेको कुनै व्यक्तिलाई निज नागरिक भएको राष्ट्रका निकटतम उपयुक्त प्रतिनिधिसँग वा निज राज्यविहीन व्यक्ति भएमा, निज प्रायः जसो बस्ने राष्ट्रको प्रतिनिधिसँग तत्कालै संचार सम्पर्क गर्न सहायता गरिनेछ ।
४. कुनै राष्ट्रले यस धारा अनुसार कुनै पनि व्यक्तिलाई हिराशतमा लिएमा सो राष्ट्रले धारा ५ को प्रकरण १ मा उल्लिखित राष्ट्रलाई त्यस्तो व्यक्ति हिराशतमा रहेको तथ्य तथा निजलाई थुनुवाको सर्भथन गर्ने परिस्थितिको तत्कालै जानकारी दिनेछ । यस धाराको प्रकरण २ मा उल्लेखित प्रारम्भिक छानवीन गर्ने राष्ट्रले उल्लिखित राष्ट्रहरूलाई आफ्नो ठहरको अविलम्ब जानकारी दिनेछ र आफुले क्षेत्राधिकार प्रयोग गर्ने नगर्ने कुरा समेत जनाउनेछ ।

१. पक्षराष्ट्रले जसको क्षेत्राधिकार अर्न्तगतको इलाकामा धारा ४ मा बमोजिम कुनै पनि कसूर गरेको अभियोग लागेको व्यक्ति भेटिएको छ, ले धारा ५ मा उल्लेखित मुद्दाहरूमा सो राष्ट्रले निजलाई सुपुर्दगी नगरेमा मुद्दा चलाउने उद्देश्यकोलागि सो मुद्दालाई आफ्ना अधिकारीहरू समक्ष पेश गर्नेछ ।
२. यी अधिकारीहरूले सो राष्ट्रको कानून अन्तरगत गंभीर प्रकृतिको कुनै सामान्य कसूर सरह सोही तवरमा आफ्ना निर्णयहरू लिनेछन् । धारा ५ को प्रकरण २ बमोजिमका मुद्दाहरूमा, मुद्दा चलाउन तथा सजाय दिनकालागि आवश्यक प्रमाणको स्तर कुनै पनि हालतमा धारा ५ को प्रकरण १ बमोजिमका मुद्दाहरूमा लागू हुने प्रमाणको स्तर भन्दा कम कठोर हुने छैन ।
३. कुनै व्यक्ति, जसको सम्बन्धमा धारा ४ बमोजिमको कसूरहरू मध्ये कुनै कसूरका सम्बन्धमा कारवाहीहरू अघि बढाइएकोछ, लाई कारवाहीको सबै तहहरूमा स्वच्छ व्यवहारको प्रत्याभूति दिइनेछ ।

१. धारा ४ बमोजिमको कसूरहरू पक्षराष्ट्रहरूबीच विद्यमान कुनै सुपुर्दगी सन्धिमा सुपुर्दगीयोग्य कसूरहरू तिनीहरूकाबीच सम्पन्न हुने प्रत्येक सुपुर्दगी सन्धिमा सुपुर्दगीयोग्य कसूरहरूको रूपमा समावेश गर्न प्रतिज्ञा गर्दछन् ।

२. सुपुर्दगीलाई सन्धिको विद्यमानतामा शर्तयुक्त बनाउने कुनै पक्षराष्ट्रले आफूसँग सुपुर्दगी सन्धि सम्पन्न नभएको अर्को पक्षराष्ट्रबाट सुपुर्दगीकोलागि अनुरोध प्राप्त गरेमा यो महासन्धिलाई त्यस्तो कसूरका सम्बन्धमा सुपुर्दगीकलागि कानूनी आधारको रूपमा लिन सक्नेछ । सुपुर्दगी अनुरोध गरिएको राष्ट्रको कानूनद्वारा व्यवस्था गरिएका अन्य अवस्थाहरूका अधिनमा रहनेछ ।
३. सन्धिको विद्यमानतामा सुपुर्दगीलाई शर्तयुक्त नबनाउने पक्षराष्ट्रहरूले त्यस्ता कसूरहरूलाई अनुरोध गरिएको राष्ट्रको कानूनद्वारा व्यवस्था गरिएका अवस्थाहरूको अधिनमा रहने गरी आफूहरूबीच सुपुर्दगीयोग्य कसूरहरूको रूपमा स्वीकार गर्नेछन् ।
४. त्यस्ता कसूरहरूलाई पक्षराष्ट्रहरूबीच सुपुर्दगीको प्रयोजनकालागि, ती घटेका स्थानमा मात्रै गरेको नभई धारा ५ को प्रकरण १ अनुसार क्षेत्राधिकारस्थापना स्थापना गर्न आवश्यक राष्ट्रहरूका इलाकाहरूमा समेत भएको सरह व्यवहार गरिनेछ ।

१. पक्षराष्ट्रहरूले एक अर्कालाई धारा ४ वमोजिम कुनै कसूरका सम्बन्धमा गरिएको फौजदारी कारवाहीका सन्दर्भमा कारवाहीकोलागि आफूसँग भएका सबै आवश्यक प्रमाणको आपूर्ति लगायतको अधिकतम सहयोग प्रदान गर्नेछन् ।
२. पक्षराष्ट्रहरूले आफूबीच विद्यमान हुन सक्ने आपसी न्यायिक सहयोग सम्बन्धी कुनै सन्धिहरू अनुरूप यस धाराको प्रकरण अन्तरगतका आफ्ना दायित्वहरू पूरा गर्नेछन् ।

१. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले कानून कार्यान्वयन कर्मचारी, निजामति वा सैनिक, चिकित्सा कर्मचारी, र सार्वजनिक अधिकारी तथा कुनै प्रकारको पक्राउ, थुनाइ वा कैदमा परेको कुनै व्यक्तिको थुना, सोधपुछ वा उपचारमा संलग्न हुने अन्य व्यक्तिहरूको तालीमकामा यातना निषेध सम्बन्धी शिक्षा र जानकारी पूर्ण रूपमा समावेश गरिएको छन् सन्निश्चित गर्नेछन् ।
२. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले यो निषेधलाई त्यस्तो कुनै व्यक्तिको कर्तव्य र कामहरूका सम्बन्धमा जारी गरिएका नियम वा निर्देशनहरूमा समावेश गर्नेछ ।

प्रत्येक पक्षराष्ट्रले यातनाको कुनै पनि स्थितिलाई रोक लगाउने उद्देश्यले आफ्नो क्षेत्राधिकार अन्तरगतको कुनै इलाकामा कुनै पनि प्रकारको पक्राउ, थुना वा कैदमा रहेका व्यक्तिहरूको थुना वा व्यवहारकालागिसोधपूछका नियमहरू, निर्देशनहरू, विधिहरू तथा व्यवहारलाई एवं प्रबन्धहरूलाई पुनरावलोकन अन्तरगत राख्नेछ ।

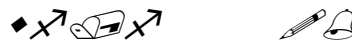
प्रत्येक पक्षराष्ट्रले आफ्नो क्षेत्राधिकार अन्तरगतको कुनै इलाकामा यातनाको कार्य गरिएको विश्वास हुने मनासिव आधार भएको अवस्थामा आफ्ना सक्षम अधिकारीहरूले छिटो तथा निष्पक्ष अनुसन्धान अगाडि बढाउँने कुरा सुनिश्चित गर्नेछन् ।

प्रत्येक पक्षराष्ट्रले आफ्नो क्षेत्राधिकार अन्तरगतको कुनै इलाकामा यातना दिइएको भनि आरोप लगाउने कुनै व्यक्तिलाई यसका सक्षम उजूरी गर्ने वा निजहरूबाट आफ्नो मुद्दाको छिटो तथा निष्पक्ष रूपमा परीक्षण गरिपाउने अधिकार भएको कुरा सुनिश्चित गर्ने छन् । उजूरीवाला वा साक्षीहरूलाई निजको उजूरी वा निजले दिएको कुनै प्रमाणको परिणामको रूपमा यबै दुर्व्यवहार वा धम्कीबाट संरक्षण गर्न कदमहरू चालिनेछन् ।

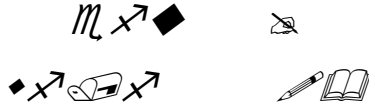
१. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले यातनाको कार्यबाट पीडित व्यक्तिले उद्धार पाउने तथा संभव भएसम्म पूर्ण सो व्यक्तिको पुनर्स्थापनाको उपायहरू लगायत उचित तथा पर्याप्त क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्न लागू गराउन सकिने अधिकार प्राप्त गर्छ भन्ने कुरा आफ्नो कानूनी प्रणालीमा सुनिश्चित गर्नेछन् । यातनाको फलस्वरूप पीडित भएको व्यक्तिको मृत्यु भएमा उसका आश्रितहरूलाई क्षतिपूर्ति पाउने अधिकार हुनेछ ।
२. यस धाराका कुनै कुराले पीडित वा अन्य व्यक्तिहरूले क्षतिपूर्ति पाउने राष्ट्रिय कानून अन्तरगत विद्यमान कुनै पनि अधिकारलाई प्रभाव पार्नेछैन ।

प्रत्येक पक्षराष्ट्रले यातनाको परिणाम स्वरूप गरिएको ठहर भएको कनै बयानलाई यातना दिएको आरोप लागेको व्यक्ति विरुद्ध सो बयान गरिएको कुराको प्रमाणको रूपमा वाहेक कनै पनि कारवाहीमा प्रमाणको रूपमा नलिइने कुरा सुनिश्चित गर्नेछ ।

१. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले धारा १ मा परिभाषित यातनाको कार्यभित्र नपर्ने क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा सजायका अन्य कार्यहरु कनै सार्वजनिक अधिकारी वा सार्वजनिक क्षमताको हैसियतमा कार्य गर्ने अन्य व्यक्तिवाट वा निजको प्रोत्साहन वा सहमतिमा वा मन्जुरीवाट गरिएकोमा, आफ्नो क्षेत्राधिकार अन्तरगतका कुनै पनि क्षेत्रमा रोक लगाउने कुराको प्रतिज्ञा गर्नेछ । खासगरी धारा १०, ११, १२ र १३ मा उल्लिखित दायित्वहरु क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा सजायका अन्य स्वरूपको सन्दर्भमा यातनाको सम्बन्धमा फेर बदल सहित लागू हुनेछन् ।
२. यस महासन्धिको व्यवस्थाहरुले क्रुर, अमानवीय वा अपमानजनक व्यवहार वा सजाय निषेध गर्ने वा सुपुर्दगी वा निष्काशनसँग सम्बन्ध राख्ने अन्य कुनै अन्तराष्ट्रिय दस्तावेजका वा राष्ट्रिय कानून व्यवस्थाहरुमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने छैनन् ।

१. यसपछि व्यवस्था गरिएका कार्यहरु गर्ने यातना विरुद्धको समिति (यसपछि “समिति” भनिएको) स्थापना गरिनेछ । समितिमा उच्च नैतिक अडान र मानव अधिकारको क्षेत्रमा सक्षमता स्वीकार गरिएको दश जना विशेषज्ञहरु रहनेछन् । निजहरुले आफ्नो व्यक्तिगत क्षमतामा सेवा गर्नेछन् । विशेषज्ञहरु समन्यायिक भौगोलिक विभाजन तथा कानूनी अनुभव भएका केही व्यक्तिहरुको सहभागिताको उपयोगितामा ध्यान दिई पक्षराष्ट्रहरुवाट निर्वाचित हुनेछन् ।
२. पक्षराष्ट्रहरुवाट मनोनित व्यक्तिहरुको सूचीवाट गोप्य मतदानद्वारा समितिका सदस्यहरु निर्वाचित हुनेछन् । प्रत्येक पक्षराष्ट्रले आफ्ना नागरिकहरु मध्येवाट एक व्यक्ति मनोनयन गर्न सक्नेछ । पक्षराष्ट्रहरुले नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय

- प्रतिज्ञापत्र अन्तरगत स्थापित मानव अधिकार समितिका समेत सदस्य भएका र यातना विरुद्धको समितिमा सेवा गर्न इच्छुक व्यक्तिहरूको मनोनयनको उपयोगितालाई विचार गर्नेछन् ।
३. संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवद्वारा बोलाइएको पक्षराष्ट्रहरूको द्विवार्षिक बैठकहरूमा समितिका सदस्यहरूको निर्वाचन गरिनेछ । पक्षराष्ट्रहरूका दुई तिहाइ संख्यालाई गणपुरक संख्या मानिने ती बैठकहरूमा सजभन्दा बढी मत तथा बैठकमा उपस्थित भै मतदान गर्ने पक्षराष्ट्रहरूका प्रतिनिधिहरूको मतको पूर्ण बहुमत प्राप्त गर्ने मनोनित व्यक्तिहरू नै समितिमा निर्वाचित हुनेछन् ।
  ४. प्रस्तुत महासन्धि लागू भएको मितिले ६ महिना भित्रै प्राथमिक निर्वाचन गरिनेछ । प्रत्येक बैठकको मिति भन्दा कमिमा चार महिना अगावै संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले पक्षराष्ट्रहरूलाई ३ महिनाभित्र तिनीहरूका मनोनयन पेश गर्न आमन्त्रण गर्दै पत्र पठाउनेछन् । महासचिवले त्यसरी मनोनित सबै व्यक्तिहरूको वर्णानुक्रम तिनीहरूको मनोनयन गर्ने पक्षराष्ट्रहरू उल्लेख गरिएको एउटा सूची तयार गरी सो सूची पक्षराष्ट्रहरू समक्ष पेश गर्नेछन् ।
  ५. समितिका सदस्यहरू चार वर्षका अवधिकालागि निर्वाचित हुनेछन् । पुनः मनोनित भएमा तिनीहरू पुननिर्वाचनका योग्य हुनेछन् । तर प्रथम निर्वाचनमा निर्वाचित सदस्यहरू मध्ये पाँच जना सदस्यहरूको पदावधि २ वर्षको अन्त्यमा समाप्त हुनेछ, प्रथम निर्वाचनको तत्कालै पछि यी पाँचजना सदस्यहरूको नाम यस धाराको प्रकरण ३ बमोनिमका सतितिको अध्यक्षद्वारा गोला हालेर छानिनेछ ।
  ६. समितिको कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा वा राजिनामा दिएमा वा अन्य कुनै कारणले समितिमा रही आफ्नो कर्तव्य पूरा गर्न नसके भएमा निजलाई मनोनयन गर्ने पक्षराष्ट्रले निजको बाँकी पदावधिकोलागि सेवागर्न आफ्ना नागरिकहरूमध्येबाट अर्को विशेषज्ञ नियुक्त गर्नेछ, त्यस्तो नियुक्तिलाई पक्षराष्ट्रहरूको बहुमतले स्वीकृति गर्नु पर्नेछ । पक्षराष्ट्रहरू मध्ये पचास तिशत वा सो भन्दा बढी राष्ट्रले संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवबाट प्रस्तावित नियुक्तिको जानकारी पाएको ६ हप्ताभित्र नकारात्मक जवाफ नदिएमा स्वीकृति गरेको मानिनेछ ।
  ७. समितिको कर्तव्य पूरा गर्दाको समयमा समितिका सदस्यहरूको खर्चकालागि पक्षराष्ट्रहरू उत्तरदायी हुनेछन् ।

१. समितिले आफ्ना अधिकारीहरू दुई वर्षको पदापधिकालागि निर्वाचित गर्नेछ । उनीहरू पुनर्निर्वाचित हुन सक्नेछन् ।
२. समितिले आफ्नै कार्यविधिका नियमहरू आफै निर्धारण गर्नेछ तर ती नियमहरूले अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका कुराहरूको व्यवस्था गर्नेछन् :
  - (क) ६ जना सदस्यहरूको गणपूरक संख्या हुनेछ ।
  - (ख) समितिका निर्णयहरू उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतबाट गरिनेछन् ।
३. संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले यस महासन्धि अन्तरगत समितिका कार्यको प्रभावकारी सम्पादनकालागि आवश्यक कर्मचारी र सुविधाहरू उपलब्ध गराउनेछन् ।
४. संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले समितिको प्राथमिक बैठक बोलाउनेछन् । प्रारम्भिक बैठक पछि समितिको कार्यविधि निर्णयहरूमा व्यवस्था भए बमोजिमको समयमा समितिको बैठक बस्नेछ ।
५. पक्षराष्ट्रहरूका तथा समितिका बैठकका सम्बन्धमा भएका खर्चहरू लगायत कर्मचारीको खर्च तथा सुविधाहरू वापत खर्च जस्ता यस धाराको प्रकरण ३ अनुरूप संयुक्त राष्ट्र संघबाट व्यहोरिएका खर्च वापत संयुक्त राष्ट्र संघलाई गर्नु पर्ने शोधभर्नाकोलागि पक्षराष्ट्रहरू उत्तरदायी हुनेछन् ।

१. पक्षराष्ट्रहरूले यस महासन्धि अन्तरगतका आफ्ना प्रतिज्ञाहरू लागू गर्न आफूले अपनाएका उपायहरू सम्बन्धी प्रतिवेदनहरू सम्बन्धित पक्षराष्ट्रका हकमा यो महासन्धि लागू भएको मितिले एक वर्षभित्र संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव माफत समिति समक्ष पेश गर्नेछन् । त्यसपछि पक्षराष्ट्रहरूले आफूले प्रत्येक चार वर्षमा अपनाएका नयाँ उपायहरू सम्बन्धी पूरक प्रतिवेदनहरू तथा समितिले अनुरोध गरे बमोजिमका अन्य प्रतिवेदनहरू पेश गर्नेछन् ।
२. संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले प्रतिवेदनहरू सबै पक्षराष्ट्रहरूलाई पठाउनेछन् ।
३. प्रत्येक प्रतिवेदन समितिबाट विचार गरिनेछ, समितिले प्रतिवेदन उपर आफूले उपयुक्त सम्झका टिप्पणीहरू गर्न सक्नेछे र त्यस्ता टिप्पणीहरू सम्बन्धित पक्षराष्ट्रलाई पठाइनेछ । सो पक्षराष्ट्रले आफूले रोजेका कुनै भनाई समेत समितिलाई आफ्नो प्रतिक्रिया व्यक्त गर्नेछ ।

४. आफूवाट यस धाराको प्रकरण ३ बमोजिम गरिएका टिप्पणीहरु लगायत पक्षराष्ट्रवाट तत्सम्बन्धमा प्राप्त भनाईहरु धारा २४ बमोजिम पेश गर्ने आफ्नो प्रतिवेदनमा समावेश गर्ने कुरा समितिले आफ्नो स्वविवेकमा निर्णय गर्न सक्नेछ । सम्बन्धित पक्षराष्ट्रवाट त्यसरी अनुरोध गरिएमा समितिले यस धाराको धाराको प्रकरण १ अन्तरगत पेश गरिएको प्रतिवेदनको प्रति समेत संलग्न गर्न सक्नेछ ।

१. कुनै पक्षराष्ट्रको इलाकामा यातना व्यवस्थित रूपमा व्यवहार भैरहेकोछ भन्ने कुराको सन्तोषजनक प्रमाण रहेको भन्ने संकेतहरु देखिने भरपर्दो जानकारी समितिले प्राप्त गरेमा समितिले सो पक्षराष्ट्रलाई सो जानकारीको परीक्षा गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन तथा यस उद्देश्यकालागि सम्बन्धित जानकारीका सम्बन्धमा भनाईहरु पेश गर्न निम्त्याउनेछ ।
२. सम्बन्धित पक्षराष्ट्रवाट पेश गर्न सकिने कुनै भनाईहरु एवं आफूसँग उपलब्ध कुनै अन्य सम्बन्धित जानकारी दृष्टिगत गरी समितिले आफ्नो एक वा सो भन्दा बढी सदस्यहरूलाई गोप्य रूपमा छानवीन गर्न र समिति समक्ष तुरुन्तै प्रतिवेदन पेश गर्न खटाउन सक्नेछ ।
३. यस धाराको प्रकरण २ अनुसार छानवीन गरिएमा समितिले सम्बन्धित पक्षराष्ट्रको सहयोग माग गर्नेछ । सो पक्षराष्ट्र सँगको सहमतिमा, त्यसतो छानवीनमा यसको इलाकाको भ्रमण पनि समावेश हुन सक्नेछ ।
४. यस धाराको प्रकरण २ अनुसार पेश गरिएका आफ्ना सदस्य वा सदस्यहरूको ठहर परीक्षा गरेपछि, समितिले यी ठहरहरु एवं परिस्थिति अनुरूप उपयुक्त देखिने टिप्पणी वा सुझावहरु सम्बन्धित पक्षराष्ट्रलाई पठाउनेछ ।
५. यस धाराक प्रकरण १ देखि ४ मा उल्लिखित समितिको सबै कारवाही गोप्य हुनेछ र कारवाहीका सबै चरणहरुमा पक्षराष्ट्रको सहयोग खोजिनेछ । प्रकरण २ अनुसार गरिएको छानवीन सम्बन्धमा त्यस्ता कारवाही पूरा भएपछि, समितिले सम्बन्धित पक्षराष्ट्र सँग परामर्श गरेपछि, कारवाहीको परिणामगत सारांशगत व्यहोरा धारा २४ अन्तरगत पेश गरिने आफ्नो वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश गर्ने निर्णय गर्न सक्नेछ ।

१. यस महासन्धिको कुनै पक्षराष्ट्रले यस महासन्धि अन्तरगत अर्को कुनै पक्षराष्ट्रले आफ्नो दायित्व पूरा गरिरहेको छैन भनी दावी गरेको सूचना प्राप्त गर्न तथा सो उपर विचार गर्न सक्ने समितिको सक्षमता स्वीकार गरेको कुरा यस धारा अन्तरगत कुनै पनि समयमा घोषणा गर्न सक्नेछ । समितिको सक्षमता स्वीकार गरी घोषणा गरेको पक्षराष्ट्रबाट पेश गरिएका सूचना प्राप्त गर्ने राष्ट्र सूचना पठाउने राष्ट्रलाई विषयवस्तु स्पष्ट गर्ने व्याख्या वा अन्य कुनै कथन उपलब्ध गराउनेछ र त्यस्तो व्याख्या वा कथन एवं तथा सान्दर्भिक भएसम्म, सो विषयमा लिइएका विचाराधीन रहेका वा उपलब्ध घरेलु कार्यविधि तथा उपचारहरूको सन्दर्भ समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(क) प्रस्तुत महासन्धिको कुनै पक्षराष्ट्रलाई महासन्धिका व्यवस्थाहरूलाई अर्को पक्षराष्ट्रले कार्यान्वयन गरिरहेको छैन भन्ने लागेमा सो पक्षराष्ट्रले लिखित सूचनाद्वारा सो कुरा त्यस्तो पक्षराष्ट्रको ध्यानमा ल्याउन सक्नेछ । सूचना प्राप्त गरेको ३ महिनाभित्र सूचना प्राप्त गर्ने राष्ट्रले सूचना पठाउने राष्ट्रलाई विषयवस्तु स्पष्ट गर्ने व्याख्या वा अन्य कुनै कथन उपलब्ध गराउनेछ र त्यस्तो व्याख्या वा कथन एवं तथा सान्दर्भिक भएसम्म, सो विषयमा लिइएका विचाराधीन रहेका वा उपलब्ध घरेलु कार्यविधि तथा उपचारहरूको सन्दर्भ समेत समावेश हुनुपर्छ ।

(ख) सूचना प्राप्त गर्ने राष्ट्रले प्रारम्भिक सूचना प्राप्त गरेको ६ महिनाभित्र सम्बन्धित दुवै पक्षराष्ट्रहरूको चित्त बुझ्ने गरी सो कुरा समाधान हुन नसकेमा, कुनै राष्ट्रलाई समितिलाई तथा अर्को राष्ट्रलाई सूचना दिएर सो कुरा समिति समक्ष पेश गर्ने अधिकार हुनेछ ।

(ग) सो विषयमा अन्तराष्ट्रिय कानूनका सामान्यतः स्वीकृत सिद्धान्तहरू अनुरूप उपलब्ध सबै घरेलु उपचारहरूको माग गरिएको र त्यस्ता उपचारहरू समाप्त भैसकेको कुरा समितिले एकिन गरिसकेपछि मात्र समितिले आफू समक्ष पेश गरिएको कुनै कुरामाथि यस धारा अन्तर्गत कारवाही गर्नेछ । उपचारहरू लागू गर्न अनुचित रूपमा ढिलाई हुने अवस्था यो व्यवस्थालाई नियमको रूपमा लिइने छन ।

(घ) यस धारा अन्तरगतका सूचना परिक्षण गर्दा समितिले गोप्य बैठकहरू गर्नेछ ।

(ङ) उपप्रकरण (ग) का व्यवस्थाहरूको अधिनमा रही, समितिको प्रस्तुत महासन्धिमा व्यवस्था गरिएका दायित्वहरूको सम्मानका आधारमा विषयको मैत्रिपूर्ण समाधान गराउने उद्देश्यले सम्बन्धित पक्षराष्ट्रहरूलाई आफ्नो सद्भावपूर्ण सेवा (गुड

- अफिसेस) उपलब्ध गराउनेछ । यस प्रयोजनकालागि उपयुक्त भएमा एक अस्थायी मेलमिलाप आयोग गठन गर्न सक्नेछ ।
- (च) यस धारा अन्तरगत आफू समक्ष पेश गरिएको कुनै कुरामा समितिले उपप्रकरण (ख) वमोजिमका सम्बन्धित पक्षराष्ट्रहरूलाई कुनै समबन्धित जानकारी उपदब्ध गराउन अनुरोध गर्न सक्छ ।
- (छ) उपप्रकरण (ख) मा उल्लिखित सम्बन्धित पक्षराष्ट्रहरूलाई सो विषय उपर समितिमा विचार भैरहेको बेलामा आफ्नो प्रतिनिधित्व गर्न पाउने तथा मौखिक वा लिखित रूपमा जिकीर पेश गर्ने अधिकार हुनेछ ।
- (ज) उपप्रकरण (ख) अन्तरगत सूचना प्राप्त गरेको मितिले १२ महिनाभित्र समितिले प्रतिवेदन पेश गर्नेछ ।
- (१) उपप्रकरण (ड) का अवस्थाहरूभित्र कुनै समाधान प्राप्त भएको अवस्थामा, समितिले आफ्नो प्रतिवेदन, तथ्यको तथा प्राप्त भएको समाधानको संक्षिप्त व्यहोरामा सीमित गर्नेछ ।
- (२) उपप्रकरण (ड) का अवस्थाहरूभित्र कुनै समाधान प्राप्त नभएमा समितिले आफ्नो प्रतिवेदन तथ्यहरूको संक्षिप्त व्यहोरामा सीमित गर्नेछ, सम्बन्धित पक्षराष्ट्रहरूबाट पेश गरिएका लिखित जिकीरशरु तथा मौखिक निकीरहरूको अभिलेख (रिकर्ड) प्रतिवेदनमा साथ संलग्न गरिनेछ । प्रत्येक कुरामा, सो प्रतिवेदन सम्बन्धित पक्षराष्ट्रहरूलाई पठाईनेछ ।
२. यस महासन्धिको पाँचवटा पक्षराष्ट्रहरूले यस धाराको प्रकरण १ अन्तरगत घोषणा गरेपछि यस धाराका व्यवस्थाहरू लागू हुनेछन् । पक्षराष्ट्रहरूबाट यस्ता घोषणाहरू संयुक्त राष्ट्र संघको महासचिव समक्ष दाखिल गरिनेछ, र निजले सोको पत्रहरू अन्य पक्षराष्ट्रहरूलाई पठाउनेछन् । महासचिवलाई सूचना दिएर कुनै पनि समयमा घोषणा फिर्ता लिन सकिनेछ । उही धारा अन्तरगत पठाइसकिएको सूचनाको विषय भएको कुनै कुरा विचार गर्न त्यस्तो फिर्ताले प्रतिकुल प्रभाव पार्ने छैन । सम्बन्धित पक्षराष्ट्रले नयाँ घोषणा नगरेसम्म फिर्ता लिने कार्यको सूचनो प्राप्त गरेपछि, त्यस्तो पक्षराष्ट्रबाट कुनै पनि अग्रिम सूचना यस धारा अन्तरगत प्राप्त गरिनेछैन ।

१. यस महासन्धिको कुनै पक्षराष्ट्रहरूले यस महासन्धिका व्यवस्थाको पक्षराष्ट्रबाट उल्लंघन भएर आफू पीडित भएको दावी गर्ने आफ्ना अधिकार क्षेत्रभित्रका व्यक्तिहरूबाट वा निजहरूको तर्फबाट सूचना प्राप्त गर्ने तथा विचार गर्ने समितिको सक्षमता स्वीकार गरेको कुराको कुनै पनि समयमा यस धारा अन्तरगत घोषणा गर्न सक्छ । कुनै सूचना त्यस्तो घोषणा नगरेको कुनै पक्षराष्ट्रसँग सम्बन्धित भएमा समितिले त्यस्तो कुनै सूचना प्राप्त गर्ने छैन ।
२. समितिले कुनै सूचना, जुा वेनामी छ, वा समितिको विचारमा त्यस्तो सूचना पेश गरिएको कुरा अधिकारको दुरुपयोग हुने वा यस महासन्धिका व्यवस्थाहरू अनुकूल छैन, लाई यस धारा अन्तरगत अग्राह्य मान्नेछ ।
३. प्रकरण २ का व्यवस्थाहरूको अधिनमा रही समितिले यस धारा अन्तर्गत आफू समक्ष पेश गरिएका कुनै सूचनालाई प्रकरण १ अन्तरगतको घोषणा गरेको र यस महासन्धिको कुनै व्यवस्था उल्लंघन गरेको आरोप लागेको यस महासन्धिको पक्षराष्ट्रको ध्यानमा ल्याउनेछ । सूचना ग्रहण गर्ने राष्ट्रले सषियस्तु तथा सो राष्ट्रबाट कुनै उपचार विधि अपनाइएको भए सो समेत स्पष्ट पार्ने लिखित स्पष्टिकरण वा वयानहरू ६ महिनाभित्र समिति समक्ष पेश गर्नेछ ।
४. आफूलाई व्यक्ति तथा सम्बन्धित पक्षराष्ट्र वा त्यस्ता राष्ट्रको तर्फबाट समितिलाई उपलब्ध गराइएका सबै जानकारीका आधारमा समितिले यस धारा अन्तरगत ग्रहण गरिएका सूचनाहरू उपर विचार गर्नेछ ।
५. समितिले देहायका कुरा निश्चित नगरेसम्म कुनै पनि व्यक्तिबाट प्राप्त कुनै पनि सूचना उपर विचार गर्नेछैन ।
  - (क) अन्तर्राष्ट्रिय अनुसन्धान वा निरोपणका अर्को कार्यविधि अन्तरगत सोही कुरा छानवीन भएको र भैरहेको छैन,
  - (ख) सो व्यक्तिले सबै उपदबभ घरेलु उपचारहरू उपयोग गरिसकेको छ, उपचारका प्रयोग अनुचित रूपमा लम्बिने भएमा वा यस महासन्धिको उल्लंघनबाट पीडित भएको व्यक्तिलाई प्रभावकारी उपचार दिन नसक्ने खालको भएमा यो व्यवस्था नियम लागू हुनेछैन ।

६. यस धारा अन्तरगत सूचनाहरु छानवीन गर्दा समितिले बन्द बैठक गर्नेछ ।
७. समितिले सम्बन्धित पक्षराष्ट्र तथा व्यक्तिलाई आफ्नो विचार पठाउनेछ ।
८. यस महासन्धिको पाँच पक्षराष्ट्रहरूले यस धाराको प्रकरण १ अन्तरगत घोषणाहरु गरिसकेपछि यस धाराका व्यवस्थाहरू लागू हुनेछन् । पक्षराष्ट्रबाट यस्ता घोषणाहरू संयुक्त राष्ट्र संघको महासचिव समक्ष दाखिल गरिनेछ, र निजले सोका प्रतिहरु अन्य पक्षराष्ट्रहरूलाई पठाउनेछन् । महासचिवलाई सूचना दिएर कुनै पनि समयमा घोषणा फिर्ता लिन सकिनेछ । यस धारा अन्तरगत पठाइसकिएको सूचनाको विषय भएको कुनै कुरा विचार गर्न त्यस्तो फिर्ताले प्रतिकूल प्रभाव पार्ने छैन । सम्बन्धित पक्षराष्ट्रले नयाँ घोषणा नगरेसम्म फिर्ता लिने कार्यको सूचना प्राप्त गरेपछि त्यस्तो व्यक्ति वा निजको तर्फबाट कुनै पनि अग्रिम सूचना यस धारा अन्तरगत प्राप्त गरिनेछैन ।

◆✂✂✂✂ ✂✂

समितिका सदस्यहरू तथा धारा २१ को प्रकरण १ (ड) अन्तरगत गठन हुन सक्ने अस्थायी मेलमिलाप आयोगका सदस्यहरूले संयुक्त राष्ट्र संघको सुविधा तथा उन्मुक्तिहरु सम्बन्धी महासन्धिको सम्बन्धित प्रकरणहरुमा व्यवस्था गरिए वमोजिमका संयुक्त राष्ट्र संघकालागि कार्यरत विशेषज्ञहरुको सुविधा, विशेषाधिकार तथा उन्मुक्तिहरु पाउनेछ ।

◆✂✂✂✂ ✂✂

समितिले यस महासन्धि अन्तरगत आफ्ना कारवाही सम्बन्धी वार्षिक प्रतिवेदन पक्षराष्ट्र तथा संयुक्त राष्ट्र संघको साधारण सभा समक्ष पेश गर्नेछ ।

M ✂✂ ✂

◆✂✂✂✂ ✂✂

१. सबै राष्ट्रहरुबाट हस्ताक्षर हुन यो महासन्धि खुला रहनेछ ।
२. यो महासन्धिको अनुमोदन हुनु पर्नेछ । अनुमोदनको लिखतहरु संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव समक्ष दाखिल गरिनेछ ।

सबै राष्ट्रद्वारा सम्मिलन हुन यो महासन्धि खुला रहकोछ । सम्मिलनको लिखत संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव समक्ष दाखिल भएपछि सम्मिलन प्रभमवकारी हुनेछ ।

१. अनुमोदन वा सम्मिलनको वीसौं लिखत संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव समक्ष दाखिल भएको मितिले तीसौं दिनदेखि यो महासन्धि लागू हुनेछ ।
२. अनुमोदन वा सम्मिलनको वीसौं लिखत दाखिल भएपछि यस महासन्धिको अनुमोदन गर्ने वा यसमा सम्मिलन हुने प्रत्येक राष्ट्रकोलागि अनुमोदन वा सम्मिलनको आफ्नो लिखत दाखिल भएको मितिले तीसौं दिनदेखि लागू हुनेछ ।

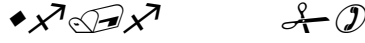

१. प्रत्येक पक्षराष्ट्रले महासन्धिमा हस्ताक्षर गर्दा वा यसको अनुमोदन गर्दा वा यसमा सम्मिलन हुँदाका बखत आफूले धारा २० मा व्यवस्था गरिए वमोजिमको समितिको सक्षमतालाई मान्यता नदिने कुराको घोषणा गर्न सक्नेछ ।
२. यस धाराको प्रकरण १ अनुसार आरक्षण राख्ने कुनै पक्षराष्ट्रले संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवलाई सूचना दिएर त्यस्तो आरक्षण कुनै समयमा फिर्ता लिन सक्नेछ ।

१. यस महासन्धिको कुनै पनि पक्षराष्ट्रले कुनै संशोधन प्रस्ताव गर्न र त्यसलाई संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव समक्ष दर्ता गर्नसक्नेछ । त्यसपछि महासचिवले यस महासन्धिको पक्षराष्ट्रहरूलाई ती प्रस्ताव उपर विचार गर्न र मतदान गर्न पक्षराष्ट्रहरूको सम्मेलनका पक्षमा उनीहरू छान् वा छैनन भनी उनीहरूलाई सूचना गर्न अनुरोध सहित प्रस्तावित संशोधनको जानकारी दिनेछन् । त्यस्तो जानकारी पठाएको मितिले ४ महिनाभित्र पक्षराष्ट्रहरूका कम्तिमा एक तिहाई सदस्यहरू यस्तो सम्मेलनको पक्षमा भएमा महासचिवले संयुक्त राष्ट्र संघको आयोजनामा त्यस्तो सम्मेलनको बोलाउनेछन् । सम्मेलनमा उपस्थित भै मतदान गर्ने पक्षराष्ट्रहरूको बहुमतबाट ग्रहण गरिएको कुनै संशोधनलाई महासचिवबाट स्वीकृतिकालागि सबै पक्षराष्ट्रहरू समक्ष पेश गरिनेछ ।

२. यस धाराको प्रकरण १ अनुसार ग्रहण गरिएको कुनै संशोधन यस महासन्धिको दुई तिहाइ पक्षराष्ट्रहरूले, आफूहरूले आ-आफ्नो संवैधानिक प्रक्रियाहरू अनुसार सो संशोधनलाई, स्वीकार गरेको सूचना संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवलाई दिएपछि लागू हुनेछ ।
३. संशोधनहरू लागू भएपछि त्यस्तो संशोधन स्वीकार गर्ने पक्षराष्ट्रहरू यस महासन्धिको अरू व्यवस्थाहरू तथा तिनले स्वीकार गरेका कुनै अधिल्ला संशोधनहरूबाट बाँधिन लागेका अन्य पक्षराष्ट्रहरू उपर लागू हुनेछन् ।

१. यो महासन्धिको व्याख्या वा कार्यान्वयनका सम्बन्धमा दुई वा सो भन्दा बढी पक्षराष्ट्रहरूबीचका कुनै विवाद, जुन वार्ताद्वारा समाधान हुन सक्दैन, ती मध्ये कुनै एक पक्षको अनुरोधमा मध्यस्थता समक्ष प्रस्तुत गरिनेछ । मध्यस्थताकालागि अनुरोध गरेको मितिले ६ महिनाभित्र पक्षहरू मध्यस्थताको गठन सम्बन्धमा सहमत हुन नसकेमा ती पक्षहरू मध्यमै कुनै एक पक्षले अन्तर्राष्ट्रिय न्यायालयको विधान बमोजिम गरी सो विवादलाई सो न्यायालय समक्ष पेश सक्नेछ ।
२. प्रत्येक राष्ट्रले यस महासन्धिमा हस्ताक्षर वा यसलाई अनुमोदन गर्दा वा यसमा सम्मिलन हुँदाका बखत आफू स्वयं यस धाराको प्रकरण १ बाट नबाँधिने विचार गरेको कुराको घोषणा गर्न सक्नेछ । त्यस्तो आरक्षण राख्ने कुनै पक्षराष्ट्रका सम्बन्धमा यस धाराको प्रकरण १ बाट अन्य पक्षराष्ट्रहरू बन्धित हुने छैनन् ।
३. यस धाराको प्रकरण २ अनुसार आरक्षण राख्ने कुनै पक्षराष्ट्रले संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवलाई सूचना दिएर यो आरक्षण कुनै पनि समयमा फिर्ता लिन सक्नेछ ।

१. कुनै पनि पक्षराष्ट्रले संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवलाई लिखित सूचना दिएर यो महासन्धि परित्याग गर्न सक्नेछ । महासचिवबाट सूचना प्राप्त गरेको मितिले १ वर्ष पछि परित्याग लागू हुनेछ ।
२. सो परित्याग लागू हुने मितिभन्दा अघि भएको कुनै कार्य वा त्रुटिका सम्बन्धमा यस महासन्धि अन्तरगत आफ्ना दायित्वहरूबाट सो पक्षराष्ट्रलाई मुक्ति दिने प्रभाव त्यस्तो परित्यागको

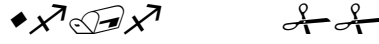

- हुनेछैन । नत सो परित्याग लागू हुने मितिभन्दा अघि समितिको विचाराधीन सकेको कुनै कुरा उपर निरन्तर विचार गर्ने कार्यलाई त्यस्तो परित्यागले कुनै प्रतिकूल प्रभाव पार्नेछ ।
३. कुनै पक्षराष्ट्रको परित्याग लागू हुने मिति पछि समितिले सो राष्ट्रसँग सम्बन्धित कुनै नयाँ कुरा उपर विचार शुरु गर्ने छैन ।

संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले संयुक्त राष्ट्र संघका सबै राष्ट्रहरू तथा यस महासन्धिमा हस्ताक्षर गरेका वा यसमा सम्मिलन भएका सबै राष्ट्रलाई देहायका कुराहरूको सूचना दिनेछन्।

- (क) धारा २५ तथा २६ अन्तरगतका हस्ताक्षर, अनुमोदन र सम्मिलनहरू;
- (ख) धारा २५ अन्तरगत यो महासन्धि लागू हुने मिति तथा धारा २९ अन्तरगत कुनै संशोधनहरू लागू हुने मिति;
- (ग) धारा ३१ अन्तरगतका परित्यागहरू ।

१. यो महासन्धि, जसको अरबी, चीनियाँ, अंग्रजी, फ्रान्सेली, रसियाली तथा स्पेनी भाषाका प्रतिहरू समान रूपमा प्रमाणिक छन्, संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव समक्ष दाखिल गरिनेछ ।
२. संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले सबै राष्ट्रलाई यो महासन्धिको प्रमाणित प्रतिहरू पठाउनेछन्।